

Šárka Ambrosio:

MORÁLNÍ PRINCIPY V SOUČASNÉM ŠÍITSKÉM ISLÁMU (ZVL. ÍRÁN A IRÁK)

(Posudek od vedoucího diplomové práce)

Autorka práci na toto téma předložila a obhajovala již v loňském roce - neúspěšně. V nové verzi sice napravila některé kritizované nedostatky, avšak celkově jsem jako vedoucí práce nucen konstatovat, že téma je nad její síly. V posudku se vyslovím jenom k nejzávažnějším slabším a očividným pochybením, jakými trpí i tato nově předložená verze. Vnímám, že po stránce úpravy se diplomantka snažila předložit práci přijatelnou, ale nedokázala překročit meze určité naivity, neobratností ve vyjadřování a především nepochopení stěžejních rozdílů mezi sunnitským a šíitským islámem, které se měly stát hlavním jádrem požadované analýzy. Ve svém posudku se omezím jen na nejpodstatnější výtky.

Historii rozdělení islámu na dvě hlavní větve autorka tentokrát už vylíčila vcelku správně. V kapitole 1.2 ale bezmyšlenkovitě píše o „Náboženských proudech islámu“, přestože jde pouze o různé odštěpené (pod)sekty šíitské větve. Vůbec se přitom nezmiňuje o hlavní linii „dvanáctníků“ (*isná'ašaríje*), která bude představovat ohnisko zájmu v hlavních částech práce. U alawitů by bylo třeba jasněji vymezit jejich vícero formy a sebepojetí (např. v Turecku důraz na islámskou identitu x v Německu a Rakousku na svébytnost apod.). V kapitole o rozdílech v tradicích (2) by bývalo namísto říci zřetelně, že základní fondy tradic (sunnitské *hadíthy* x šíitské *achbár*) se zcela rozcházejí, a vyložit, jaká je tu role šíitské víry ve svatost imámů. Je to jen matně naznačené citacemi z al-Kulajního (tak se jmenuje! s. 24, je zde citován jakýmsi nedohledatelným způsobem).

Kapitoly 3 a 4 mají tematicky tvořit jádro práce. Měly by ukázat, jak se právní a morální systémy sunny a ší'y liší, a pokusit se tyto rozdíly vysvětlit a případně exemplifikovat. Autorka v některých otázkách nemá jasno. Šíitské školy *achbári* a *usúlí* nelze stavět do téže roviny jako 4 sunnitské *mazhaby* a na šíitské straně směry *dža'farí* a *zajdí*. Kdyby se autorka bývala účastnila mých přednášek o šíitském islámu v LS tohoto roku, věděla by také něco o snahách zapojit tyto dva šíitské směry do pojetí islámského *fiqhu* na al-Azharu (Šaltútova *fatwa* 1959/60). V dlouhých výkladech o morálních normách podle al-Qaradáwího i jinde, pokud autorka cituje Korán, nečiní tak podle Hrbkova překladu, jak požaduje český odborný úzus. Domnívám se, že ani nechápe rozdíly mezi naším označováním citovaných míst číslem súry na rozdíl od arabského způsobu uvádět název súry; autorčin systém v lepenici textu někdy vyznívá až humorně (např. citovaná Majda, s. 41, má být *Al-Má'ida*, česky daný verš

citujeme jako 5:4). Mezi rozdíly v rodinném právu je nepochybně nejvýraznější šíitské (pouze *isná'ašarija* - LK) povolení sňatku na dobu určitou (*mut'a* nebo *sighe*). Tomuto tématu sice autorka věnuje pozornost (s. 54-55), ale bývalo by velmi snadné nalézt k němu mnoho přesnějších informací a hodnocení, a to i v existující české literatuře. K otázce, zda je možný sňatek mezi mužem a ženou při rozdílnosti jejich konfese sunna x ší'a (s. 66) upozorňují, že letos na jaře takovýto sňatek vyvolal velké pohoršení v Libanonu a naše média o tom referovala.

V kapitole 5 (Dnešní stav sunny a ší'y - neobratně napsáno: od ší'y) autorka přechází k některým informacím z politického vývoje v Iráku a Íránu, kde se vztahy mezi těmito dvěma větvemi zřetelně vyhrocují. Opět jsou zde některé chyby snad z nepozornosti (sunnité tvoří asi 5% v Iráku? - s. 70), neobratná vyjádření (stát neváhal střílet do svatyní - s. 69), v roce 2002 ještě nebylo po invazi (s. 72), Írán od roku 1989 nemá funkci ministerského předsedy (s. 75) - a velmi bizarně působí kapitola 5.2.3, která pod hlavičkou „Specifika šíitského islámu v Íránu“ líčí krátce dějiny bábismu a víry bahá'í (s. 77-79), která je v dnešním Íránu velmi tvrdě pronásledována a její těžiště se zcela přeneslo mimo Írán.

Věcné kritické výhrady k předložené práci shrnu na základě myšlenek, které autorka vložila do „Závěru“. Bylo by snadné pozastavovat se nad bizarností některých tvrzení („Islám svým dodržováním morálních zásad reprezentuje své náboženské postoje.“ s. 80), zaměřím se jen na srozumitelně vyslovené názory. Autorka pokládá postavení žen v šíitském islámu za lepší než v sunnitských společnostech - bylo by třeba jemněji diferencovat podle jednotlivých zemí. Totéž platí o rozvodu (*taláq*) - jeho praxe je v arabských zemích různě modifikována národními zákony a není dost možné soudit obecně, že šíitské právo je „pokrokovější“. Šíitský institut zapření víry - *taqíja* - neplatí nutně jen za války. Obecně nepokládám za oprávněný a přesvědčivě vyargumentovaný názor, kterým se práce uzavírá, že totiž „šíité se zdají být částí islámu, snažící se přizpůsobovat modernímu světu, kdežto sunnité dál svědomitě lpí na svých tradicích“ (sic). Respektuji, že autorka nakonec dospívá k vlastním formulacím názoru, ale nepokládám jej za nosný a oprávněný.

Jen krátce se ještě zmíním o formální stránce. Překlepů nebo prostě nedbalého psaní cizích slov a jmen najdeme v práci několik desítek. Anglické texty *Annotation* a *Summary* se chybami a podivnými větami nebo pojmy hemží. Autorka má zřejmě s angličtinou potíže i při četbě, svou práci zakládá téměř výhradně na českých zdrojích, a to někdy poněkud problematických (některé internetové zdroje).

S opravdovým politováním uzavírám, že práce po mém soudu nedosahuje standardu, jaký by byl u nás možný. Téma nebylo vhodně vybráno a autorka se s ním vyrovnala jen nepříliš uspokojivým způsobem. Soudím, že odpovídající klasifikace je neprospěla. Jen s přimhouřením očí bych mohl souhlasit s klasifikací dobře.

V Praze 5. srpna 2013

Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc.